

Peruspalveluministeri Susanna Huovinen

Vappupuhe 1.5.2015

Ravintola Savo, Kauppakeskus Sektori, Kuopio

Arvoisat Vapun juhlijat, hyvät toverit

Olin pikkutyttönä lukuisissa vappujuhliissa esiintymässä Nuorten Kotkien lauluryhmässä ja lauloimme usein seuraavaa, venäläisen runoilijan tekstiin tehtyä laulua: Kas, auringon, taivaalle on, maalannut pikkuinen poika. Sen alle hän, on kynällään, piirtänyt tunnuksen tään: paistaa aurinko aina, taivas kirkas on aina, elää saa äiti aina, elää saan minä myös.

Laulun sanat ovat tuntuneet usein kaukaisilta, rauhan teeman korostaminen jollain tavalla tarpeettomalta. Huomasin tämän myös, kun kävin läpi vanhoja vappupuheitani. En ole itsekään vuosien kuluessa juuri käsitellyt sodan ja rauhan teemoja. Parin viime vuoden vappuina teema on noussut uudella tavalla esiin.

Kaikilla kansoilla ei nimittäin ole tänään mahdollisuutta juhlaan. Aivan Välimeren lomakohteiden naapurissa, Syyriassa, on edelleen käynnissä julma sisällissota. Pakolaisuus on kasvanut alueella valtaisiin mittasuhteisiin ja se näkyy myös Euroopassa.

Välimerestä tuli hiljattain ainakin 800 ihmisen hauta. Lomasaarten läheisyydessä kaatuu täyteen pakattu- ja pakolaislaivoja, joissa ihmisarvoisesta kohtelusta ei ole tietoaakaan. Osassa laivoista ihmiset on teljetty suljettuihin tiloihin, joista ei pääse pakenemaan veneen kaatuessa. Erityisen vaikeaa on ymmärtää näissä tilanteissa lasten kärsimää hätää. Me eurooppalaiset emme ole syyllisiä tilanteeseen. Silti on selvää, että me emme voi seurata sivusta tätä kehitystä, vaan siihen on yhteistyössä puututtava. Tämä laitton, traaginen bisnes pitää saada kuriin.

Myös Ukrainassa turvallisuuspoliittinen tilanne on hatara ja kansalaiset elävät epävarmuuden keskellä. Tämän epävarmuuden seuraukset ovat merkittäviä koko maanosallemme, mutta myös laajemmin. Kansainvälisen yhteisön on tässäkin asiassa osoitettava olevansa kykenevä ratkomaan kriisejä neuvottelujen kautta, ilman väkivaltaa. Meidän suomalaisten puolestaan ei pidä tässä epävarmassa tilanteessa alkaa hötkyilemään omien, turvallisuuspoliittisten ratkaisujemme kanssa. Ei, vaikka Helsingin edustalla etsittiinkin jotain vedenalaista kohdetta. Pahinta olisi tehdä hätiköityjä johtopäätöksiä, joiden kauaskantoisia seurauksia emme välttämättä pystyisi täysimääräisesti hahmottamaan.

Hyvät ystävät,

Eduskuntavaalit on käyty ja hallitustunnustelija rakentaa vahvalla valtakirjalla maalle uutta hallitusta. Vastuu on suuri. Maamme talous- ja työllisyystilanne on hankala, väestörakenne haastaa palvelujärjestelmäämme ja kiristynyt ilmapiiri ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ulottuu tänne pohjoiseen saakka. Erityistä tarkkuutta vaatii se, että vaikeita säästöpäätöksiä ei maksateta niillä, jotka jo muutenkin ovat ahtaalla. Toivottavasti myös ymmärretään, ettei sopimussyhteiskuntaa ole varaa heittää roskakoriin tässä haastavassa tilanteessa.

Vaalivoittajan vastuu on vahva siksikin, että koko hallituskauden olemme saaneet kuulla oppositiosta, miten mikäkin asia olisi tullut hoitaa paremmin, nopeammin ja selkeämmin. Lisäksi on moitittu, miten siihen, tähän ja tuohon on annettu liian vähän rahaa. Alkaa varmasti pikku hiljaa oppositiossa olleillekin selvitä talouslukujen todellinen luonne ja se, että isot uudistukset eivät ole tuosta vain toteutettavia hokkus-pokkus-hommia.

Vaalikeskustelujenkin aikana tuntui usein, että käynnissä oli vaalien sijasta hallituksen haukkujaiset. On toki totta, että liian moni rakenteellinen uudistus jäi valitettavasti toteutumatta - monistakin eri syistä johtuen. Aivan varmasti nyt työnsä päättävällä hallituksella on paljon peiliin katsomista – kuten kaikilla hallituksilla ennen tätä. Silti moni hyvä ja tärkeä asia jäi keskusteluissa aivan liian vähälle huomiolle.

Vaalikauden aikana toteutettiin monia merkittäviä uudistuksia. Perusturvan korotus, nuorisotakuu ja vanhuspalvelulain säätäminen ovat olleet historiallisia saavutuksia vaikeassa taloustilanteessa. Pääomaverotusta on kiristetty ja muutettu kansalaisten toiveiden mukaisesti progressiiviseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja sosiaalihuoltolain uudistukset ovat tuoneet apua niille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Kotiapua on tarjottava perheille ilman lastensuojeluasiakkuutta. Kaikki uudistukset tähtäävät ennaltaehkäisevän, matalan kynnyksen ja moniammatillisen avun saamiseen tarvitsijoille mahdollisimman varhain. Uskon, että monet kansalaiset ja päättäjät ovat näiden asioiden tarpeellisuudesta yksimielisiä. Ihan kaikilla hallituspohjilla näitä uudistuksia tuskin olisi silti toteutettu. Nyt toteutettiin.

Hyvät toverit,

Vaalien jälkeisessä Suomessa on puhuttu paljon yhteiskunnan jakautuneisuudesta. Suomi näyttää olevan jakautunut ainakin maaseutuun ja kaupunkilaisiin, konservatiiveihin ja liberaaleihin, vasemmistoon ja oikeistoon, punavihreisiin naisiin ja perussuomalaisiin miehiin.

Erilaiset jakolinjat ovat itse asiassa aina halkoneet tätä maata ja maailmaa. Sekä todelliset että kuvitellut rajat ovat jakaneet ihmisiä köyhiin ja rikkaisiin, koulutettuihin ja kouluttamattomiin, pärjääviin ja syrjäytyneisiin. Meihin ja muihin. On totta, että viime vuosina useat jakolinjat ovat vahvistuneet tai tulleet näkyvimmiksi. Meillä sosialidemokraateilla on perinteinen ja vahva vastuu häivyttää tällaisia jakolinjoja. On rehellisesti todettava, että työ on vielä kesken.

Meillä yhteiskunnan eheyttä nakertavista jakolinjoista suurimpia ovat sosioekonomiset erot. Hyvä- ja huono-osaisuus kasautuu yhä selvemmin ääripäihin. Tästä kertovat muun muassa 1990-luvun puolivälissä ja 2000-luvun alussa kasvaneet tuloerot ja OECD:n kärkeen kuuluvat terveyserot. Esimerkiksi 35-vuotiaiden miesten elinajanodotteessa on merkittävät erot riippuen siitä, millaiset tulot hänellä on. Tämä ero kasvoi 7,4 vuodesta 12,5 vuoteen vuosina 1987-2007.

Erityisen huolestuttavaa on huono-osaisuuden ja köyhyyden periytyminen jopa useiden sukupolvien päähän. Koko maailmassa tilanne on jopa osin lohduton: maailma on eriarvoisempi kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen.

Suomessakin meillä näyttää olevan vaikeuksia hahmottaa, miten näihin eroihin ja niiden rakenteellisiin syihin tulisi puuttua. Yksi keskeinen keino on saada aikaan toimivampi rakenne sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tätä yritettiin sote-uudistuksella kiivaasti aikaansaada. Valitettavasti uudistus ei kuitenkaan toteutunut loppuun asti. Uskon silti, että pohjatyö on nyt tehty - olihan tämä ensimmäinen kerta, kun esitys saatiin eduskunnan arvioitavaksi.

On toki myönnettävä, että asiaan liittyy myös vahvoja näkemyseroja puolueiden välillä, jotka näkyivät sote-prosessissa tarpeettomana hidasteluna parlamentaarisen ohjausryhmän työssä. Tuntuu siltä, että osa puolueista tuntuu haluavan maahan mahdollisuuden veroeuroilla rahoitettavaan sosiaali- ja terveysbisneksen kasvuun.

Me demarit haluamme laittaa kuntoon kaikille tarjottavat julkiset palvelut. Ihmisten terveys ja hyvinvointi eivät ole ensisijaisesti bisnes, vaan julkiselle vallalle perustuslainkin mukaan kuuluva vastuu. Tarvitsemme yritysten ja järjestöjen apua palveluiden tuottamisessa jatkossakin, mutta pääosa palveluista tulee myös tulevaisuudessa tuottaa julkisena toimintana. On muistettava, että esimerkiksi Maailman terveysjärjestö WHO on tähdentänyt terveydenhuollon erityislaatua toteamalla, että terveys ei ole kauppavara eikä terveyspalveluja pidä jättää markkinoiden hoidettavaksi.

Hyvä vappukansa,

Tasa-arvoministerinä haluan muistuttaa meitä siitä, että Suomi ei olisi tällainen Suomi ilman miesten ja naisten työpanosta isänmaan hyväksi. Tätä testattiin esimerkiksi sotavuosina kovalla tavalla, kun miehet taistelivat rintamalla ja naisille jäi suuri vastuu kotirintaman asioista. Vielä vuoden 1927 Kotiliesi-lehdessä kysyttiin: Sopiiko miehen auttaa vaimoaan kotitaloustöissä? Kirjoituksessa todettiin, että aihe on varsin arkaluontoinen, koska monet käsittivät asian lehden mukaan perhesalaisuudeksi, josta ei sovi syrjäisille huudella. Artikkelissa mainitaan kuitenkin muutamia tehtäviä, jotka miehen olisi hyvä osata: ommella irronnut nappi, osallistua vauvan hoitoon, puiden ja veden kanton. Erikoistapauksissa mies voi toimittaa lattian lakaisemista ja pölyjen pyyhkimistä ja mankeliapulaiseksi mies on suorastaan erinomainen.

Naisten työnteko on muuttanut suomalaista työelämää. Silti naisen asemassa työmarkkinoilla on edelleen parannettavaa: naisten työurat ovat epävakaampia, palkkauksessa on edelleen liian suuria eroja, uran ja perheen yhdistäminen on naiselle vaikeampaa ja naisten ura hidastuu lasten jälkeen. Kotityötkin ovat kuin liima koulutetun naisen kannoilla, vaikka nykymiehet ovat muutakin kuin mankeliapulaisia.

Toivon, että työnantajat ymmärtävät etsiä naisille sopivia urapolkuja ja kannustavat miehiä kantamaan vastuuta perheestä ja kodista. Tutkimuksetkin osoittavat, että pienten lasten isät haluavat osallistua lastensa arkeen, mutta usein se on hankalaa. Joko me äidit emme luota puolisoihimme tai työnantajien tai muiden asenteet ovat menneestä maailmasta. Tarvitaan siis työntäjille rohkeutta nähdä, että paras työpaikka on moniarvoinen, jossa autetaan ihmisiä olemaan sekä hyviä työntekijöitä että hyviä vanhempia ja lähimmäisiä.

Hyvät toverit,

Me sosialidemokraatit kärsimme vaalitappion. Se on syytä tunnustaa avoimesti ja reilusti. Samalla on muistettava, että saimme vaaleissa lähes puolen miljoonan suomalaisen tuen. Siksi olemme vakavalla mielellä vastanneet hallitustunnustelijan kysymyksiin. Sosialidemokratia on työn, oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden liike. Mutta me olemme myös ihmisarvon, kansainvälisyyden, suvaitsevaisuuden ja tulevaisuuden liike. Näiden asioiden puolesta olemme myös jatkossa valmiita tekemään työtä. Sisulla ja sydämellä.

Syitä vaalitulokseen on monia. Niitä on avoimesti ja myös itsekriittisesti käytävä läpi. Mutta tähän ei pidä jäädä piehtarimaan. On katsottava rohkeasti eteenpäin ja käynnistettävä vakava keskustelu, mikä on paikkamme ja mitkä ovat tavoitteemme? Oliko esimerkiksi niin, että vaaleissa viestimme oli hahmottoman tai liian moninainen? Puhuimmeko liikaa leikkauslistoista ja liian vähän palveluista, jotka pitää hoitaa? Miten saisimme nämä viestit kiteytettyä niin, että kansalaisella olisi meistä ja tavoitteistamme selkeä käsitys? Tehtävä ei ole helppo ja on muistettava, että samanlaiset haasteet ovat kohdanneet muitakin sosialidemokraattisia liikkeitä Euroopassa. Silti meillä on suuri vastuu upean kansanliikkeemme tulevaisuudesta. On meistä kiinni, kykenemmekö uudistumaan. Meillä on kaikki edellytykset onnistua tässä. Kuten vaaleissakin totesimme: tarvitaan vain rohkeita ihmisiä.

Hyvät toverit,

Yksi on varmaa: helppoja ja yksinkertaisia vastauksia kansainvälistyvän maailman monimutkaisiin asioihin ei kannata tarjoilla. Ihmiset haluavat enemmän. Suomalaiset luottavat siihen, että sosialidemokratia on turvallinen työn ja oikeudenmukaisuuden liike. Meidän vastuumme on vastata tähän huutoon.

Me olemme myös todellinen rauhan ja kansainvälisyyden liike. Tälle asemalle näyttäisi olevan käyttöä myös 2010-luvulla – vaikka ehkä joskus toivoimmekin, että maailmanrauha olisi jo tähän mennessä saavutettu. Siksi toivon, että me emme unohda puhua rauhan, väkivallattomuuden ja neuvotteluratkaisujen puolesta. Sen voi pukea Nuorissa kotkissa laulamme kappaleen yhteen säkeistön sanoin: Seis sotilas,

kuule sotilas, pelkäävät jyskettä kaikki. Kauhistuen, miljoonat sen, kuulevat toistaen: paistaa aurinko aina, taivas kirkas on aina, elää saa äiti aina, elää saan minä myös.

Hyvää Vappua kaikille!

Kiitos.